

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (hatodik tanács)

2022. március 31.*

„Előzetes döntéshozatal – Fogyasztóvédelem – 93/13/EGK irányelv – Tisztességtelen feltételek – Kölcsönszerződések – Devizában nyilvántartott, nemzeti pénznemben visszafizetendő kölcsön – Az árfolyamkockázatot a fogyasztóra telepítő szerződési feltétel – A szerződés elsődleges tárgyára vonatkozó feltétel tisztességtelen jellege – Joghatások – A szerződés semmissége – A fogyasztót érő súlyos sérelem – A 93/13 irányelv hatékony érvényesülése – A legfelsőbb szintű bíróság nem kötelező erejű állásfoglalása – Annak lehetősége, hogy a felek számára visszaállítsák azt a helyzetet, amelyben akkor lettek volna, ha e szerződést nem kötötték volna meg”

A C-472/20. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Fővárosi Törvényszék (Magyarország) a Bírósághoz 2020. szeptember 30-án érkezett, 2020. augusztus 28-i határozatával terjesztett elő

a **Lombard Pénzügyi és Lízing Zrt.**

és

PN

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (hatodik tanács),

tagjai: L. Bay Larsen, a Bíróság elnökhelyettese, a hatodik tanács elnökeként eljárva, N. Jääskinen (előadó) és M. Safjan bírák,

főtanácsnok: J. Kokott,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– a Lombard Pénzügyi és Lízing Zrt. képviseletében Bohács Zs. ügyvéd,

* Az eljárás nyelve: magyar.

- PN képviselőjében Gönczi L. ügyvéd,
- a magyar kormány képviselőjében Fehér M. Z. és Szíjjártó K., meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviselőjében I. Rubene, Teleki Zs., N. Ruiz García és Havas L., meghatalmazotti minőségben,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv (HL 1993. L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 288. o.) értelmezésére vonatkozik.
- 2 E kérelmet a Lombard Pénzügyi és Lízing Zrt. (a továbbiakban: Lombard) és PN között folyamatban lévő azon jogvita keretében terjesztették elő, amelynek tárgya az, hogy milyen joghatásai vannak az azon árfolyamkockázatra vonatkozó szerződési feltételnek, amelyet egy devizában nyilvántartott, viszont a nemzeti pénznemben visszafizetendő kölcsönről szóló szerződés esetében a fogyasztó visel.

Jogi háttér

Az uniós jog

- 3 A 93/13 irányelv 4. cikkének szövege a következő:

„(1) A 7. cikk sérelme nélkül, egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegét azon áruk vagy szolgáltatások természetének a figyelembevételével kell megítélni, amelyekre vonatkozóan a szerződést kötötték, és hivatkozással a szerződés megkötésének időpontjában az akkor fennálló összes körülményre, amely a szerződés megkötését kísérte, valamint a szerződés minden egyéb feltételére vagy egy olyan másik szerződés feltételeire, amelytől e szerződés függ. [Helyesen: A 7. cikk sérelme nélkül valamely szerződési feltétel tisztességtelen voltát a szerződés tárgyát képező áruk vagy szolgáltatások természetének figyelembevételével kell megítélni, tekintettel – a szerződéskötés időpontjára vonatkoztatva – a szerződéskötést kísérő valamennyi körülményre, valamint e szerződés vagy más olyan szerződés összes többi feltételére, amelytől e szerződés függ.]

(2) A feltételek tisztességtelen jellegének megítélése nem vonatkozik sem a szerződés elsődleges tárgyának a meghatározására, sem pedig az ár vagy díjazás megfelelésére az ellenértékként szállított áruval vagy nyújtott szolgáltatással, amennyiben ezek a feltételek világosak és érthetőek. [Helyesen: A feltételek tisztességtelen jellegének megítélése nem vonatkozik sem a szerződés elsődleges tárgyának a meghatározására, sem pedig az árnak vagy díjazásnak az ellenértékként szállított árunak vagy nyújtott szolgáltatásnak való megfelelésére, amennyiben ezek a feltételek világosak és érthetőek.]”

- 4 Az említett irányelv 5. cikkének első mondata értelmében „[o]lyan szerződések esetében, amelyekben a fogyasztónak ajánlott valamennyi feltétel, vagy a feltételek némelyike írásban szerepel, ezeknek a feltételeknek világosnak [helyesen: feltételeknek mindig világosnak] és érthetőnek kell lenniük”.
- 5 Ugyanezen irányelv 6. cikkének (1) bekezdése így rendelkezik:
„A tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.”
- 6 A 93/13 irányelv 7. cikkének (1) bekezdése így rendelkezik:
„A tagállamok a fogyasztók és a szakmai versenytársak érdekében gondoskodnak arról, hogy megfelelő és hatékony eszközök álljanak rendelkezésre ahhoz, hogy megszüntessék az eladók vagy szolgáltatók fogyasztókkal kötött szerződéseiben a tisztességtelen feltételek alkalmazását.”
- 7 Ezen irányelv 8. cikke értelmében:
„A tagállamok az ezen irányelv által szabályozott területen elfogadhatnak vagy hatályban tarthatnak a Szerződéssel összhangban lévő szigorúbb rendelkezéseket annak érdekében, hogy a fogyasztóknak magasabb szintű védelmet biztosítsanak.”

A magyar jog

- 8 A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvénynek (a továbbiakban: korábbi Ptk.) az alapjogvitára alkalmazandó változata szerinti 209. §-a így rendelkezett:
- „(1) Tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel, ha a feleknek a szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a szerződési feltétel támasztójával szerződést kötő fél hátrányára állapítja meg.
- (2) A feltétel tisztességtelen voltának megállapításakor vizsgálni kell a szerződéskötéskor fennálló minden olyan körülményt, amely a szerződés megkötésére vezetett, továbbá a kikötött szolgáltatás természetét, az érintett feltételnek a szerződés más feltételeivel vagy más szerződésekkel való kapcsolatát.
- (3) Külön jogszabály meghatározhatja azokat a feltételeket, amelyek a fogyasztói szerződésben tisztességtelennek minősülnek, vagy amelyeket az ellenkező bizonyításáig tisztességtelennek kell tekinteni.
- (4) Az általános szerződési feltétel és a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt feltétel tisztességtelenségét önmagában az is megalapozza, ha a feltétel nem világos vagy nem érthető.
- (5) A tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók a főszolgáltatást megállapító, illetve a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződési kikötésekre, ha azok egyébként világosak és érthetőek.”

9 A korábbi Ptk. 209/A. §-a értelmében:

„(1) Az általános szerződési feltételként a szerződés részévé váló tisztességtelen kikötést a sérelmet szenvedett fél megtámadhatja.

(2) Fogyasztói szerződésben az általános szerződési feltételként a szerződés részévé váló, továbbá a fogyasztóval szerződő fél által egyoldalúan, előre meghatározott és egyedileg meg nem tárgyalat tisztességtelen kikötés semmis. A semmisségre csak a fogyasztó érdekében lehet hivatkozni.”

10 E törvénykönyv 237. §-ának szövege a következő volt:

„(1) Érvénytelen szerződés esetében a szerződéskötés előtt fennállott helyzetet kell visszaállítani.

(2) Ha a szerződéskötés előtt fennállott helyzetet nem lehet visszaállítani, a bíróság a szerződést a határozathozatalig terjedő időre hatályossá nyilvánítja. Az érvénytelen szerződést érvényessé lehet nyilvánítani, ha az érvénytelenség oka – különösen uzsorás szerződés, a felek szolgáltatásainak feltűnő aránytalansága esetén az aránytalan előny kiküszöbölésével – megszüntethető. Ezekben az esetekben rendelkezni kell az esetleg ellenszolgáltatás nélkül maradó szolgáltatás visszatérítéséről.”

11 A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvénynek az alapjogvitára alkalmazandó változata szerinti 203. §-ának (4) és (5) bekezdése így rendelkezett:

„(4) Fogyasztónak minősülő ügyféllel kötendő, devizahitel nyújtására irányuló, illetőleg ingatlanra kikötött vételi jogot tartalmazó szerződés esetén a pénzügyi intézménynek fel kell tárnia a szerződéses ügyletben az ügyfelet érintő kockázatot, amelynek tudomásulvételét az ügyfél aláírásával igazolja.

(5) A (4) bekezdésben meghatározott kockázatfeltáró nyilatkozatnak tartalmaznia kell

a) devizahitel nyújtására irányuló szerződés esetén az árfolyamkockázat ismertetését, valamint annak hatását a törlesztő részletre,

[...]”

12 A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (a továbbiakban: DH2 törvény) 1. §-a így rendelkezik:

„E törvény hatálya a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény [...] hatálya alá tartozó fogyasztói kölcsönszerződésekre terjed ki.”

13 A DH2 törvény 37. §-ának szövege a következő:

„(1) E törvény hatálya alá tartozó szerződések tekintetében a szerződés érvénytelenségének vagy a szerződés egyes rendelkezései érvénytelenségének (a továbbiakban: részleges érvénytelenség) megállapítását – az érvénytelenség okától függetlenül – a bíróságtól a fél csak az érvénytelenség jogkövetkezményeinek – a szerződés érvényessé vagy a határozathozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánításának – alkalmazására is kiterjedően kérheti. Ennek hiányában a

keresetlevél, illetve a kereset érdemben – eredménytelen hiánypótlási felhívást követően – nem bírálható el. Ha a fél az érvénytelenség vagy a részleges érvénytelenség jogkövetkezményének levonását kéri, úgy azt is meg kell jelölnie, hogy a bíróság milyen jogkövetkezményt alkalmazzon. A jogkövetkezmény alkalmazására vonatkozóan a félnek a felek közötti elszámolásra kiterjedő és összességében is megjelölt, határozott kérelmet kell előterjesztenie.

(2) Az (1) bekezdésben foglaltakra figyelemmel a törvény hatálya alá tartozó szerződések tekintetében a [korábbi Ptk.] 239/A. § (1) bekezdése alapján, illetve a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:108. § (2) bekezdése alapján – ha annak e törvényben foglalt feltételei fennállnak – a szerződés érvénytelenségének vagy részleges érvénytelenségének megállapítása iránt indult és folyamatban lévő eljárásokban a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül el kell utasítani vagy az eljárásokat meg kell szüntetni. Nincs helye a keresetlevél idézés kibocsátása nélküli elutasításának vagy az eljárás megszüntetésének, ha a fél a szerződés érvénytelenségének vagy részleges érvénytelenségének megállapítása iránti kereseti kérelme mellett az eljárásban más kereseti kérelmet is előterjesztett; ebben az esetben úgy kell tekinteni, hogy a megállapítás iránti kereseti kérelmet nem tartja fenn. E szerint kell eljárni a felfüggesztés megszűnését követően folytatott eljárásokban is.”

- 14 A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény 33. §-ának (1) bekezdése akként rendelkezett, hogy a Kúria kollégiumai az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében elemzik a bíróságok gyakorlatát, és véleményt nyilvánítanak a vitás jogalkalmazási kérdésekben.

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 15 2009. december 4-én PN változó kamatozású egyedi kölcsönszerződést kötött a Lombard Finanszírozási Zrt.-vel egy gépjármű megvásárlása céljából (a továbbiakban: a szóban forgó kölcsönszerződés). E szerződést svájci frankban (CHF) tartották nyilván, a visszafizetendő havi törlesztőrészleteket pedig forintba (HUF) váltották át.
- 16 Az említett szerződés megkötésekor PN aláírt egy kockázatfeltáró nyilatkozatot. E nyilatkozatban szerepelt egyrészt az, hogy az árfolyamkockázatot a fogyasztó viseli, másrészt pedig az, hogy a deviza árfolyamának jövőbeli változása kiszámíthatatlan. Így a havi törlesztőrészleteket svájci frankban határozták meg, majd azokat átváltották forintba, az ezen átváltás során keletkező árfolyam-különbözetet pedig a kölcsönfelvevőnek kellett viselnie. E dokumentumból kiderült az is, hogy ha az adott deviza forinthez viszonyított árfolyama az esedékességkor változna a szerződéskötéskor érvényes mértékadó árfolyammal szemben, az eladási árfolyam és a vételi árfolyam közötti különbség szintén a kölcsönfelvevőt terheli.
- 17 A Lombard Finanszírozási Zrt. 2010. augusztus 31-én beolvadással megszűnt, általános jogutódja pedig a Lombard lett. Következésképpen a Lombard Finanszírozási Zrt.-t terhelő valamennyi kötelezettség és az őt megillető valamennyi jog átszállt a Lombardra.
- 18 A szóban forgó kölcsönszerződést 2015 áprilisában, a DH2 törvény szerinti elszámolás útján módosították. Ezen elszámolás eredményeként 284 502 HUF (hozzávetőleg 800 euró) összeget, amellyel kapcsolatban úgy ítélték meg, hogy azt a hitelező intézmény jogalap nélkül szedte be, levontak a PN által fizetendő összegből. Ezzel szemben az éves kamatot, amely a szóban forgó kölcsönszerződés módosítása előtt 22,32% volt, változatlanul hagyták. Ezt az elszámolást megküldték PN-nek, aki azzal szemben nem élt panasszal.

- 19 Mivel PN a szóban forgó kölcsönszerződés havi törlesztőrészleteinek megfizetésével késedelembe esett, a Lombard 2015. augusztus 12-én felszólította őt 121 722 HUF (hozzávetőleg 342 euró) összegű hátralék megfizetésére, kiemelve, hogy ha ennek nem tesz eleget, e szerződést a Lombard azonnali hatállyal felmondja. PN nem tett eleget e felszólításnak, ezért a Lombard 2015. szeptember 14-én felmondta az említett szerződést, egyben pedig felszólította PN-t, hogy a 472 399 HUF (hozzávetőleg 1320 euró) összegű fennálló tartozását fizesse meg. E felszólítást PN 2015. október 15-én vette át.
- 20 A Lombard ezt követően az elsőfokú bírósághoz fordult, és kérte, hogy e bíróság a szóban forgó kölcsönszerződést visszaható hatállyal nyilvánítsa érvényesnek, továbbá kötelezze PN-t, hogy a szerződésből eredő tőkekövetelés jogcímén fizessen meg 490 102 HUF (hozzávetőleg 1370 euró) összeget, valamint fizessen késedelmi kamatot.
- 21 PN arra hivatkozott, hogy a szóban forgó kölcsönszerződésben foglalt azon feltételek, amelyek teljes egészében rá hárítják az árfolyamkockázatot, tisztességtelenek. Vitatta, hogy az árfolyamkockázati tájékoztató világos és érthető lett volna. Viszontkeresetében többek között azt kérte, hogy a bíróság a Lombardot kötelezze arra, hogy azon jogalap nélküli gazdagodás jogcímén, amely e szerződés érvénytelenségéből ered, fizessen vissza neki 1 734 144 HUF-ot (hozzávetőleg 4870 eurót).
- 22 Az elsőfokú bíróság megvizsgálta többek között azokat a feltételeket, amelyek mellett a szóban forgó kölcsönszerződéshez hasonló szerződést a Kúria Konzultációs Testületének 2019. júniusi állásfoglalására (a továbbiakban: a Kúria állásfoglalása) tekintettel érvényesnek lehet nyilvánítani. Az említett állásfoglalás szerint egy érvénytelen kölcsönszerződés érvényessé nyilvánítása során két megoldás javasolható a bíróságoknak. E bíróságok megtehetik, hogy a szerződést akként nyilvánítják érvényessé, hogy azt úgy kell tekinteni, mintha forintban tartották volna nyilván, kamatként azt a kamatmértéket véve alapul, amely az említett szerződés megkötésének időpontjában a forintügyletekre volt irányadó, növelve azt a kamatfelárral. E bíróságok azt is megtehetik, hogy a szerződést akként nyilvánítják érvényessé, hogy maximálják a deviza és a forint közötti átváltási árfolyamot, a szerződésben rögzített kamatmérték forintosítási fordulónapig történő érintetlenül hagyásával.
- 23 Az elsőfokú bíróság kimondta, hogy jöllehet a szóban forgó kölcsönszerződésben foglalt azon feltétel, amely szerint az árfolyamkockázatot PN-nek kell viselnie, tisztességtelen jellegű, e szerződést a megkötéséig visszaható hatállyal érvényesnek kell nyilvánítani, viszont úgy kell tekinteni, mintha azt ugyanezen időponttól kezdve forintban tartották volna nyilván. E bíróság másfelől kimondta, hogy az éves kamatot 23,07%-ban kell megállapítani, a Lombard által elvégzett azon számításból kiindulva, amely a kölcsön eredeti összege és a PN által visszafizetett havi törlesztőrészletek teljes összege közötti különbözetet alapul. A jelen esetben a kölcsön eredeti összege 1 417 500 HUF (hozzávetőleg 4000 euró) volt, a havonta visszafizetendő törlesztőrészletek teljes összege pedig az induláskor 2 689 225 HUF-ot (hozzávetőleg 7600 eurót) tett ki. Mivel PN nem vitatottan 3 151 644 HUF (hozzávetőleg 8900 euró) összeget fizetett meg, az elsőfokú bíróság kötelezte a Lombardot, hogy jogalap nélküli gazdagodás jogcímén fizesse vissza az e két utóbbi összeg közötti különbözetet, vagyis 462 419 HUF-ot (hozzávetőleg 1300 eurót).
- 24 A Lombard ezen ítélettel szemben fellebbezést nyújtott be a kérdést előterjesztő bírósághoz, a Fővárosi Törvényszékhez (Magyarország), vitatva azt a megállapítást, amely szerint a szóban forgó kölcsönszerződést úgy kell tekinteni, mintha azt a megkötésétől kezdve forintban tartották volna nyilván. A Lombard többek között azt állítja, hogy e szerződés érvényessé nyilvánítása nem járhat azzal a következménnyel, hogy a felek közötti szerződési egyensúly olyan mértékben és

módon boruljon fel, hogy a jogviszonyban a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás között feltűnő értékaránytalanság legyen. Többek között arra hivatkozik, hogy e szerződés érvényességének megállapítása nem járhat azzal a következménnyel, hogy felborítja a felek közötti szerződéses egyensúlyt olyan mértékben és módon, hogy a jogviszonyban a szolgáltatás, illetve az ellenérték értéke közötti egyensúlyhiány alakul ki. Ezenkívül a Lombard szerint az ilyen, devizában nyilvántartott és az árfolyamkockázatot a fogyasztókra hárító szerződéseket önmagukban nem lehet jogellenesnek nyilvánítani.

- 25 A kérdést előterjesztő bíróságnak kétségei vannak azzal kapcsolatban, hogy milyen törvényes lehetőségek merülhetnek fel akkor, ha valamely szerződést az elsődleges tárgyára vonatkozó érvénytelenség esetén érvényessé vagy hatályossá nyilvánítanak.
- 26 E körülmények között a Fővárosi Törvényszék felfüggesztette a per tárgyalását, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:
- 1) Biztosítja-e a [93/13] irányelvben foglaltak maradéktalan érvényesülését az[–]ha a szerződés fő tárgyára vonatkozik a tisztességtelen szerződési kikötés (árfolyamkockázati tájékoztató nem megfelelő volta), am[i]nek következtében a szerződés nem maradhat fenn, és a felek között nincs egyetértés[–], hogy a legfőbb bírói fórum által meghozott, az alsóbb bíróságokra egyébként nem kötelező állásfoglalás ad iránymutatást a szerződés érvényessé, illetve hatályossá nyilvánítására a nemzeti jog diszpozitív szabályának hiányában[?]
 - 2) Az első kérdésre adott nemleges válasz esetén, van-e lehetőség az eredeti állapot helyreállítására, ha a szerződés az elsődleges tárgyára vonatkozó tisztességtelen kikötés miatt nem maradhat fenn, a felek között nincs egyetértés, és a korábbiakban megjelölt állásfoglalás sem lehet irányadó[?]
 - 3) A második kérdésre adott igen válasz esetén, az ezen típusú szerződések vonatkozásában a szerződés elsődleges tárgyára vonatkozó érvénytelenség megállapítására irányuló kereset esetén lehet-e olyan törvényi követelményt támasztani, hogy a fogyasztónak egyben kereseti kérelmet is kell előterjesztenie a szerződés érvényessé, illetve hatályossá nyilvánítása iránt[?]
 - 4) A második kérdésre adott nemleges válasz esetén, ha nincs lehetőség az eredeti állapot helyreállítására, [akkor] a felek közötti egyensúly biztosítása végett, utólagos jogalkotással a szerződések érvényessé, illetve hatályossá nyilváníthatók-e[?]

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első kérdéstről

Az elfogadhatóságról

- 27 Emlékeztetni kell arra, hogy annak érdekében, hogy a Bíróság olyan értelmezést adhasson az uniós jogról, amely hasznos a nemzeti bíróság számára, a Bíróság eljárási szabályzata 94. cikkének c) pontja megköveteli, hogy az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tartalmazza azon okok ismertetését, amelyek miatt a kérdést előterjesztő bíróságban kérdés merült fel egyes uniós jogi

rendeletek értelmezésére vagy érvényességére vonatkozóan, valamint azt a kapcsolatot, amelyet e bíróság e rendeletek és az alapeljárásban alkalmazandó nemzeti jog között felállít (2020. szeptember 17-i Burgo Group ítélet, C-92/19, EU:C:2020:733, 38. pont).

- 28 A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint kizárólag az alapügyben eljáró és a meghozandó döntésért felelős nemzeti bíróság feladata, hogy az ügy sajátosságaira tekintettel megítélje mind az előzetes döntéshozatal szükségességét a határozatának meghozatala szempontjából, mind pedig az általa a Bíróság elé terjesztett kérdések relevanciáját, amelyet vélelmezni kell. Ennélfogva, amikor az előterjesztett kérdés az uniós jog valamely szabályának értelmezésére vagy érvényességére vonatkozik, a Bíróság főszabály szerint köteles a kérelmet elbírálni, kivéve ha a kért értelmezés nyilvánvalóan semmilyen összefüggésben nincs az alapeljárás tényállásával vagy tárgyával, ha a probléma hipotetikus jellegű, vagy ha nem állnak a Bíróság rendelkezésére azok a ténybeli és jogi elemek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az említett kérdésre hasznos választ adhasson (2021. december 21-i Trapeza Peiraios ítélet, C-243/20, EU:C:2021:1045, 25. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 29 Az is vitathatatlan, hogy a nemzeti bíróságok és a Bíróság közötti egyértelmű feladatmegosztáson alapuló EUMSZ 267. cikkben előírt eljárás keretében kizárólag a nemzeti bíróság rendelkezik hatáskörrel a nemzeti jogi rendelkezések értelmezésére és alkalmazására, míg a Bíróság a nemzeti bíróság által rendelkezésre bocsátott tények alapján kizárólag az uniós jogi rendelkezés értelmezéséről vagy érvényességéről foglalhat állást (2021. december 21-i Trapeza Peiraios ítélet, C-243/20, EU:C:2021:1045, 26. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 30 A jelen ügyben – mint azt írásbeli észrevételeiben a magyar kormány is hangsúlyozza – a kérdést előterjesztő bíróság kétségkívül szűkszavúan fejtette ki, hogy az uniós jog értelmezése milyen okok alapján szükséges, továbbá hogy az első kérdés az alapjogvita elbírálása szempontjából mennyiben releváns.
- 31 Mindazonáltal az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy a Lombard fellebbezést nyújtott be az elsőfokú ítélettel szemben a kérdést előterjesztő bírósághoz, vitatva különösen a szóban forgó kölcsönszerződés forintban nyilvántartott szerződéssé történő átminősítését. Márpedig az említett határozatból az is kitűnik, hogy ezen átminősítésre a Kúria állásfoglalásában szereplő első megoldás alapján került sor.
- 32 E körülményekre tekintettel nem nyilvánvaló, hogy az első kérdés – amely arra vonatkozik, hogy a 93/13 irányelvre tekintettel lehet-e ilyen állásfoglalásból kiindulni annak meghatározása érdekében, hogy milyen megközelítést kell alkalmazni valamely szerződés érvényessé vagy hatályossá nyilvánítása során, amikor e szerződés az elsődleges tárgyára vonatkozó valamely feltétel tisztességtelen jellege folytán nem maradhat fenn – az alapjogvita elbírálása szempontjából irreleváns lenne.
- 33 A fentiekből következően az első kérdés elfogadható.

Az ügy érdeméről

- 34 Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 93/13 irányelvet akként kell-e értelmezni, hogy a nemzeti jog olyan helyzetre vonatkozó diszpozitív szabályának hiányában, amikor valamely szerződés az elsődleges tárgyára vonatkozó feltétel tisztességtelen jellege folytán nem maradhat fenn, az ezen irányelvben foglalt rendelkezések hatékony érvényesülése biztosítható az érintett tagállam legfelsőbb szintű bírósága által kibocsátott, nem

kötelező erejű olyan állásfoglalás útján, amely iránymutatást ad az alsóbb fokú bíróságoknak arra vonatkozóan, hogy e szerződés érvényessé vagy hatályossá nyilvánítása során milyen megközelítést kell alkalmazni.

- 35 Mindjárt az elején emlékeztetni kell arra, hogy jóllehet az EUMSZ 288. cikk harmadik bekezdéséből kétségtelenül az következik, hogy az irányelvek átültetése során a tagállamok széles mérlegelési mozgásterrel rendelkeznek az irányelv végrehajtásának biztosítását szolgáló forma és eszközök megválasztását illetően, e szabadság nem érinti az egyes tagállamok azon kötelezettségét, hogy az érintett irányelv teljes érvényesülésének biztosítása érdekében – az irányelv által követett céllal összhangban – minden szükséges intézkedést megtegyenek (lásd ebben az értelemben: 2019. július 29-i Fashion ID ítélet, C-40/17, EU:C:2019:629, 49. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 36 Ami a 93/13 irányelvet illeti, az arra kötelezi a tagállamokat, hogy rendelkezzenek megfelelő és hatékony eszközökről annak érdekében, hogy megszüntessék az eladók vagy szolgáltatók fogyasztókkal kötött szerződéseiben a tisztességtelen feltételek alkalmazását (lásd ebben az értelemben: 2012. június 14-i Banco Español de Crédito ítélet, C-618/10, EU:C:2012:349, 68. pont).
- 37 Ezenkívül a Bíróság ítélkezési gyakorlatából kitűnik: nem zárható ki, hogy valamely tagállam legfelsőbb szintű bíróságai a jog értelmezésének egységesítésére irányuló szerepkörükben és a jogbiztonság érdekében, a 93/13 irányelv tiszteletben tartása mellett kidolgozhassanak bizonyos olyan szempontokat, amelyekhez viszonyítva az alsóbb fokú bíróságoknak vizsgálniuk kell a szerződési feltételek tisztességtelen jellegét (lásd ebben az értelemben: 2018. augusztus 7-i Banco Santander és Escobedo Cortés ítélet, C-96/16 és C-94/17, EU:C:2018:643, 68. pont).
- 38 Az ítélkezési gyakorlatból az is kitűnik, hogy az e legfelsőbb szintű bíróságoktól származó, ilyen szempontokat tartalmazó iránymutatások mindazonáltal nem járhatnak azzal a hatással, hogy a hatáskörrel rendelkező nemzeti bíróságot megakadályozzák egyrészt abban, hogy biztosítsa a 93/13 irányelv teljes érvényesülését azáltal, hogy szükség esetén saját hatáskörében eljárva figyelmen kívül hagyja az azzal ellentétes összes – akár későbbi – nemzeti jogszabályi rendelkezést, ideértve az azzal ellentétes bírósági gyakorlatot is, anélkül hogy kérnie kellene vagy meg kellene várnia e rendelkezések jogalkotási, bírósági vagy bármilyen egyéb alkotmányos úton történő előzetes megsemmisítését, másrészt pedig abban, hogy előzetes döntéshozatal céljából a Bírósághoz forduljon (lásd ebben az értelemben: 2019. március 14-i Dunai ítélet, C-118/17, EU:C:2019:207, 61. pont).
- 39 A Bíróság így megállapította, hogy az Európai Unió Alapjogi Chartája 47. cikkének fényében értelmezett 93/13 irányelvvvel nem ellentétes az, hogy valamely tagállam legfelsőbb szintű bírósága az egységes jogértelmezés érdekében ezen irányelv végrehajtásának részletes szabályait illetően kötelező határozatokat hoz, amennyiben azok nem képezik akadályát sem annak, hogy a hatáskörrel rendelkező bíróság az említett irányelvben foglalt szabályok teljes érvényesülését biztosítsa, és a fogyasztó számára az ezen irányelvből fakadó jogainak védelme érdekében hatékony jogorvoslatot nyújtson, sem pedig annak, hogy ennek érdekében előzetes döntéshozatal céljából a Bírósághoz forduljon (lásd ebben az értelemben: 2019. március 14-i Dunai ítélet, C-118/17, EU:C:2019:207, 64. pont).

- 40 Ugyanakkor az, hogy valamely tagállam legfelsőbb szintű bíróságának létezik egy nem kötelező erejű olyan állásfoglalása, amely az azt követni hivatott alsóbb fokú bíróságok számára így lehetővé teszi, hogy attól szabadon eltérjenek, nem tekinthető olyannak, mint amely biztosíthatja a 93/13 irányelv hatékony érvényesülését azáltal, hogy teljes körű védelmet garantál azon személyek számára, akiket a tisztességtelen feltétel következtében sérelem ért.
- 41 A Bíróság ítélkezési gyakorlatából kétségtelenül kitűnik, hogy ha a szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződést főszabály szerint teljes egészében semmissé kellene nyilvánítani azt követően, hogy a nemzeti bíróság valamely tisztességtelen szerződési feltétel kihagyása mellett döntött, a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével nem ellentétes az, ha a nemzeti bíróság a szerződések jogára vonatkozó elvek alkalmazásával a tisztességtelen feltételt akként hagyja ki, hogy azt a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével helyettesíti olyan helyzetekben, amelyekben a tisztességtelen feltétel érvénytelenségének kimondása miatt a bíróságnak a teljes szerződés semmisségét kellene megállapítania, és így a fogyasztót különösen hátrányos következményeknek tenné ki, vagyis ezáltal még a fogyasztó járna rosszabbul (2020. március 3-i Gómez del Moral Guasch ítélet, C-125/18, EU:C:2020:138, 61. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 42 Márpedig meg kell állapítani, hogy valamely tagállam legfelsőbb szintű bíróságának egy nem kötelező erejű, a Kúria állásfoglalásához hasonló állásfoglalása nem tekinthető egyenértékűnek a nemzeti jog ilyen diszpozitív rendelkezésével, amely valamely szerződés olyan feltételét lenne hivatott helyettesíteni, amelyet tisztességtelennek ítélték.
- 43 A fenti megfontolások összességére tekintettel az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelvet akként kell értelmezni, hogy a nemzeti jog olyan helyzetre vonatkozó diszpozitív szabályának hiányában, amikor valamely szerződés az elsődleges tárgyára vonatkozó feltétel tisztességtelen jellege folytán nem maradhat fenn, az ezen irányelvben foglalt rendelkezések hatékony érvényesülése nem biztosítható kizárólag az érintett tagállam legfelsőbb szintű bírósága által kibocsátott, nem kötelező erejű olyan állásfoglalás útján, amely iránymutatást ad az alsóbb fokú bíróságoknak arra vonatkozóan, hogy e szerződés érvényessé vagy hatályossá nyilvánítása során milyen megközelítést kell alkalmazni.

A második kérdésről

Az elfogadhatóságról

- 44 A Bíróságnak a jelen ítélet 27–29. pontjában felidézett ítélkezési gyakorlatára, valamint az ítélet 31. pontjában említett körülményekre tekintettel nem nyilvánvaló, hogy az alapjogvita elbírálása szempontjából irreleváns lenne a második kérdés, amely arra vonatkozik, hogy a kölcsönszerződésben részes felek vonatkozásában van-e lehetőség helyreállítani azt az állapotot, amelyben e szerződés megkötésének hiányában lettek volna, amennyiben az említett szerződés az elsődleges tárgyára vonatkozó tisztességtelen feltétel folytán nem maradhat fenn, a felek között nincs egyetértés, az első kérdés keretében hivatkozott nem kötelező erejű állásfoglalás pedig nem lehet irányadó.
- 45 Következésképpen a második kérdés elfogadható.

Az ügy érdeméről

- 46 Második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 93/13 irányelvet akként kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes, ha a hatáskörrel rendelkező nemzeti bíróság úgy határoz, hogy a kölcsönszerződésben részes felek vonatkozásában – azzal az indokkal, hogy az említett szerződésen belül a szerződés elsődleges tárgyára vonatkozó valamely feltételt ezen irányelv értelmében tisztességtelennek kell nyilvánítani – helyreállítja azt az állapotot, amelyben e szerződés megkötésének hiányában lettek volna.
- 47 Mindjárt az elején emlékeztetni kell arra, hogy a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében a feltételek tisztességtelen jellegének megítélése nem vonatkozik a szerződés elsődleges tárgyának a meghatározására, amennyiben e feltételek világosak és érthetőek.
- 48 Ezen irányelv 8. cikke ugyanakkor kifejezetten rendelkezik a tagállamokat megillető azon lehetőségről, hogy az ezen irányelv által szabályozott területen elfogadjanak vagy hatályban tartsanak a Szerződéssel összhangban lévő szigorúbb rendelkezéseket annak érdekében, hogy a fogyasztóknak magasabb szintű védelmet biztosítsanak.
- 49 Így a 2010. június 3-i Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid ítélet (C-484/08, EU:C:2010:309) 30–35., 40. és 43. pontjában a Bíróság – miután megállapította, hogy a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése szerinti feltételek az ezen irányelv által szabályozott terület alá tartoznak, következésképpen pedig az irányelv 8. cikke alkalmazandó az említett 4. cikk (2) bekezdésére is – úgy ítélte meg, hogy e két rendelkezéssel nem ellentétes az ilyen feltételek tisztességtelen jellegének bírósági vizsgálatát lehetővé tevő azon nemzeti szabályozás, amely a fogyasztó számára magasabb szintű védelmet biztosít, mint amelyet ez az irányelv ír elő.
- 50 E kontextusban emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését akként kell értelmezni, hogy egy tisztességtelennek minősített szerződési feltételt főszabály szerint úgy kell tekinteni, mint amely soha nem is létezett, vagyis a fogyasztóra nézve nem fejthet ki joghatást. Ennélfogva egy ilyen szerződési feltétel tisztességtelen jellege bírósági megállapításának főszabály szerint azon jogi és ténybeli állapot helyreállítását kell eredményeznie, amelyben a fogyasztó az említett tisztességtelen feltétel hiányában lett volna (2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo és társai ítélet, C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980, 61. pont).
- 51 A Bíróság azt is megállapította, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése arra irányul, hogy a szerződő felek jogai és kötelezettségei tekintetében a szerződés által megállapított formális egyensúlyt a szerződő felek egyenlőségét helyreállító, valódi egyensúllyal helyettesítse (lásd ebben az értelemben: 2012. március 15-i Pereničová és Perenič ítélet, C-453/10, EU:C:2012:144, 28. pont; 2020. március 3-i Gómez del Moral Guasch ítélet, C-125/18, EU:C:2020:138, 62. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 52 Azzal kapcsolatban, hogy a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének megállapítása milyen hatással van az érintett szerződés érvényességére, hangsúlyozni kell, hogy a 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének utolsó fordulata értelmében, „ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket” (2012. március 15-i Pereničová és Perenič ítélet, C-453/10, EU:C:2012:144, 29. pont; 2021. április 29-i Bank BPH ítélet, C-19/20, EU:C:2021:341, 53. pont).

- 53 Ebben az összefüggésben a szerződési feltételek tisztességtelen jellegét megállapító nemzeti bíróságok feladata a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése értelmében egyrészt valamennyi, a nemzeti jog értelmében ebből eredő következményt meghatározni abból a célból, hogy a szóban forgó feltételek ne jelentsenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és másrészt értékelní azt, hogy az érintett szerződés ezen tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető-e (2018. február 22-i ERSTE Bank Hungary végzés, C-126/17, nem tették közzé, EU:C:2012:107, 38. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 54 Az uniós jogalkotó által a 93/13 irányelv keretében követett célkitűzés ugyanis arra irányul, hogy a felek közötti egyensúlyt akként állítsa helyre, hogy közben főszabály szerint fenntartja a szerződés egészének érvényességét, nem pedig arra, hogy a tisztességtelen feltételeket tartalmazó valamennyi szerződést semmissé nyilvánítsa (lásd ebben az értelemben: 2019. március 14-i Dunai ítélet, C-118/17, EU:C:2019:207, 40. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2021. szeptember 2-i OTP Jelzálogbank és társai ítélet, C-932/19, EU:C:2021:673, 40. pont).
- 55 E tekintetben a Bíróság megállapította többek között, hogy jóllehet a tagállamok feladata az, hogy a nemzeti joguk által meghatározzák a valamely szerződésben foglalt feltétel tisztességtelen jellege megállapításának és e megállapítás konkrét joghatásai érvényesülésének módját, ez nem változtat azon, hogy a tisztességtelen jelleg megállapításának lehetővé kell tennie azon jogi és ténybeli helyzet helyreállítását, amelyben a fogyasztó e tisztességtelen feltétel hiányában lett volna; többek között azzal, hogy a fogyasztó számára biztosítja az eladó vagy szolgáltató jogalap nélküli – a fogyasztó kárára az említett tisztességtelen feltétel alapján való – gazdagodásának visszatérítéséhez való jogot (2018. május 31-i Sziber ítélet, C-483/16, EU:C:2018:367, 34. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 56 Másfelől, ha a nemzeti bíróság úgy ítéli meg, hogy az előtte folyamatban lévő ügyben vizsgált kölcsönszerződés a szerződésekre vonatkozó jog értelmében jogilag nem maradhat fenn az érintett tisztességtelen feltételek kihagyása után, és ha nem létezik diszpozitív nemzeti rendelkezés vagy a szerződő felek egyetértése esetén alkalmazható, az említett feltételek helyettesítésére alkalmas rendelkezés, meg kell állapítani, hogy amennyiben a fogyasztó nem fejezte ki a tisztességtelen feltételek fennmaradására irányuló szándékát, és amennyiben e szerződés semmissé nyilvánítása különösen hátrányos következményeknek tenné ki a fogyasztót, a fogyasztó védelmének a 93/13 irányelv értelmében biztosítandó magas szintje megköveteli, hogy a nemzeti bíróság a szerződő felek kölcsönös jogai és kötelezettségei közötti tényleges egyensúly helyreállítása céljából, belső jogának egészére figyelemmel, tegyen meg minden ahhoz szükséges intézkedést, hogy a fogyasztót meg lehessen védeni azon különösen hátrányos következményektől, amelyeket a szóban forgó kölcsönszerződés semmissé nyilvánítása vonhat maga után, különösen pedig attól, hogy az eladó vagy szolgáltató haladéktalanul követelhesse a kölcsön összegét a fogyasztótól (2020. november 25-i Banca B. ítélet, C-269/19, EU:C:2020:954, 41. pont).
- 57 A fenti megfontolásokból következik, hogy ha az alapügyben fennállóhoz hasonló helyzetben a nemzeti bíróság a kölcsönszerződés jellegét figyelembe véve úgy ítéli meg, hogy a felek vonatkozásában nem lehet helyreállítani azt az állapotot, amelyben akkor lettek volna, ha e szerződést nem kötötték volna meg, e bíróság feladata gondoskodni arról, hogy a fogyasztó végső soron abba a helyzetbe kerüljön, amelyben akkor lett volna, ha a tisztességtelennek ítélt feltétel soha nem létezett volna.

- 58 Az alapügyben fennállóhoz hasonló helyzetben így a fogyasztó érdekei védelemben részesíthetők többek között azáltal, hogy visszatérítik neki azokat az összegeket, amelyeket a hitelező a tisztességtelennek ítélt feltétel alapján szedett be, azzal, hogy e visszatérítés a jogalap nélküli gazdagodás jogcímén történik. A jelen esetben – mint az kitűnik az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból – az elsőfokú bíróság a szóban forgó kölcsönszerződést forintban nyilvántartott kölcsönszerződéssé minősítette át, majd meghatározta az alkalmazandó kamatlábat, és kötelezte a Lombardot az így kimutatott jogalap nélküli gazdagodásnak megfelelő összeg visszatérítésére.
- 59 Ugyanakkor emlékeztetni kell arra, hogy a bíróság hatásköre nem terjeszkedhet túl azon a mértéken, amely feltétlenül szükséges a szerződő felek közötti szerződéses egyensúly helyreállításához, és ily módon a fogyasztónak azon különösen hátrányos következményektől való védelméhez, amelyeket a szóban forgó kölcsönszerződés semmissé nyilvánítása válthat ki (2020. november 25-i Banca B. ítélet, C-269/19, EU:C:2020:954, 44. pont).
- 60 A fenti megfontolások összességére tekintettel a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelvet akként kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes, ha a hatáskörrel rendelkező nemzeti bíróság úgy határoz, hogy a kölcsönszerződésben részes felek vonatkozásában – azzal az indokkal, hogy az említett szerződésen belül a szerződés elsődleges tárgyára vonatkozó valamely feltételt ezen irányelv értelmében tisztességtelennek kell nyilvánítani – helyreállítja azt az állapotot, amelyben e szerződés megkötésének hiányában lettek volna; ha az eredeti állapot helyreállítása lehetetlennek bizonyul, e bíróság feladata gondoskodni arról, hogy a fogyasztó végső soron abba a helyzetbe kerüljön, amelyben akkor lett volna, ha a tisztességtelennek ítélt feltétel soha nem létezett volna.

A harmadik kérdésről

- 61 Harmadik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 93/13 irányelvet akként kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan tagállami szabályozás, amely a szerződés elsődleges tárgyára vonatkozó érvénytelenség megállapítása iránti keresetet előterjesztő fogyasztóval szemben megköveteli, hogy egyben a szerződés érvényessé vagy hatályossá nyilvánítása iránti kereseti kérelmet is terjesszen elő.
- 62 E tekintetben egyrészt ki kell emelni, hogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy az alapjogvitában a fogyasztó – mint azt írásbeli észrevételeiben a Lombard is hangsúlyozta – nem felperesként, hanem alperesként jár el.
- 63 Másrészt, a Bíróság rendelkezésére álló iratanyagból nem tűnik ki, hogy a fogyasztó által az elsőfokú bíróság előtt indított vizontkereset vonatkozásában ilyen eljárási követelmény lenne alkalmazandó, vagy azt alkalmazták volna, a kérdést előterjesztő bíróság pedig nem jelöli meg, hogy a harmadik kérdésre adott válasz mennyiben lenne szükséges az előtte folyamatban lévő jogvita elbírálásához.
- 64 Következésképpen meg kell állapítani, hogy a kérdést előterjesztő bíróság, mivel nem fejtette ki kellő egyértelműséggel és pontossággal azokat az okokat, amelyek alapján a harmadik kérdés feltevése mellett döntött, nem teljesítette a Bíróság eljárási szabályzata 94. cikkének c) pontjában előírt, a jelen ítélet 27. pontjában felidézett követelményt.
- 65 E körülmények között ez a kérdés elfogadhatatlan.

A negyedik kérdésről

- 66 Negyedik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy abban az esetben, ha a felek vonatkozásában nem lenne lehetséges a második kérdés keretében hivatkozott azon állapot helyreállítása, amelyben e szerződés megkötésének hiányában lettek volna, akkor a szóban forgó kölcsönszerződés a felek közötti egyensúly biztosítása végett, utólagos jogalkotással érvényessé, illetve hatályossá nyilvánítható-e.
- 67 Mint azt a magyar kormány is hangsúlyozta az írásbeli észrevételeiben, meg kell állapítani egyrészt, hogy a kérdést előterjesztő bíróság nem határozta meg, hogy mit ért azon „utólagos jogalkotás” alatt, amelyre e kérdésben utal.
- 68 Másrészt, a kérdést előterjesztő bíróság nem jelöli meg azt sem, hogy az említett kérdésre adott válasz mennyiben lenne szükséges az előtte folyamatban lévő jogvita elbírálásához.
- 69 Következésképpen e kérdés a jelen ítélet 64. pontjában kifejtettekkel azonos okból elfogadhatatlan.

A költségekről

- 70 Mivel ez az eljárás az alapügyben részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (hatodik tanács) a következőképpen határozott:

- 1) **A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelvet akként kell értelmezni, hogy a nemzeti jog olyan helyzetre vonatkozó diszpozitív szabályának hiányában, amikor valamely szerződés az elsődleges tárgyára vonatkozó feltétel tisztességtelen jellege folytán nem maradhat fenn, az ezen irányelvben foglalt rendelkezések hatékony érvényesülése nem biztosítható kizárólag az érintett tagállam legfelsőbb szintű bírósága által kibocsátott, nem kötelező erejű olyan állásfoglalás útján, amely iránymutatást ad az alsóbb fokú bíróságoknak arra vonatkozóan, hogy e szerződés érvényessé vagy hatályossá nyilvánítása során milyen megközelítést kell alkalmazni.**
- 2) **A 93/13 irányelvet akként kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes, ha a hatáskörrel rendelkező nemzeti bíróság úgy határoz, hogy a kölcsönszerződésben részes felek vonatkozásában – azzal az indokkal, hogy az említett szerződésen belül a szerződés elsődleges tárgyára vonatkozó valamely feltételt ezen irányelv értelmében tisztességtelennek kell nyilvánítani – helyreállítja azt az állapotot, amelyben e szerződés megkötésének hiányában lettek volna; ha az eredeti állapot helyreállítása lehetetlennek bizonyul, e bíróság feladata gondoskodni arról, hogy a fogyasztó végső soron abba a helyzetbe kerüljön, amelyben akkor lett volna, ha a tisztességtelennek ítélt feltétel soha nem létezett volna.**

Aláírások